

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

مدرسه‌ی علمیه‌ی کوثر

استان قزوین

پایان نامه سطح دو (کارشناسی)

استکبار در آیات و روایات

استاد **راضما** : سرکار خانم طاهره عظیمیان

استاد **داور** : جناب آقای محمد سلطان محمدی

محقق : ناهید عمویی

پائیز ۱۳۹۱

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
حوزه علمیه کوثر
استان قزوین

پایان نامه سطح دو (کارشناسی)

استکبار در آیات و روایات

استاد راهنما :

سرکار خانم طاهره عظیمیان

استاد داور :

جناب آقای محمد سلطان محمدی

محقق :

ناهید عموی

پائیز ۱۳۹۱

تحمیدیه

پاس خدایی را که در چاکلی خود بلند مرتبہ قدرت و سلطہ خود با جلالت و در ارکان خود عظیم است، ہمیشہ مورد پاس بودہ و بہمان مورد مائش خود بود، پاس خدای را کہ خویشین را بہ ما شناسند، چنان پاسی کہ با آن زندگی کنیم

کسانی از غفلت کہ اورا ساکت دارند.

تقديم به :

آن خورشید حیات بخش زمان ، آن قطب عالم امکان ، آن دریای همیشه جوشان مهر ، آن بیکران رحمت ،
آن قلب تپنده ملک و ملکوت و آن ذخیره الهی که با وجود نازنینش ما را حیات دوباره خواهد بخشید . به دیوار
کعبه تکیه زده و می فرماید :

انا المهدی

انا باب الله الذی منه یوتی

انا السبب المتصل بین الارض و السماء

انا معزّ الاولیاء و مذلّ الاعداء .

تقدیر و تشکر

« وَ مَنْ لَمْ يَشْكُرْ مُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ »

حمد و سپاس فراوان از خالق بی همتا ، پروردگار دو عالم که این توفیق را نصیبم نمود تا تدبری هر چند اندک و محدود در آیات الهی داشته باشم .

همینطور از کلیه کسانی که در جمع آوری این رساله مرا یاری رسانده اند تقدیر و تشکر می نمایم

خصوصا از زحمات استاد گرانقدر خانم طاهره عظیمیان که در طی این مدت با راهنمایی های راه گشای خود ، طی این مسیر را بر من آسان نمودند .

همچنین از راهنمایی های مسولین محترم حوزه علمیه کوثر ، به خصوص خانم منصوره پیکر حاج هر صادقی مدیریت محترم و خانم چیت سازان معاونت پژوهشی و کلیه اساتید که در طی این سالها از محضرشان کسب فیض نمودیم تقدیر و تشکر می نمایم .

بالأخص از پدر و مادر عزیزم و همسر گرامی و با گذشتم که همراه و حامی بنده در این مدت بوده اند نهایت تشکر و سپاسگذاری را دارم و از خداوند متعال برای ایشان طلب توفیق و مغفرت و همچنین شفاعت « خانم زهرا ی مرضیه سلام الله علیها » را مسئلت می نمایم .

نتایج

نخستین صفت از صفات رذیله که در داستان انبیا و آغار آفرینش انسان به چشم می خورد و صفتی از صفات اخلاقی و منشی انسان است که برخاسته از خودپرستی است و به اذعان بسیاری از علمای اخلاق ، ریشه تمام بدبختیها و صفات زشت انسانی است ، استکبار می باشد . امروزه نیز بلای بزرگ بشریت همین استکبار است و زشتی آن از بدیهیات می باشد . این حالت تا زمانی که در یک فرآیند متأثر از مسایل اجتماعی به شکل یک صفت اخلاقی خود را نشان ندهد امری باطنی است اما همین که خود را نشان دهد به شکل تکبر درمی آید. از این رو می توان گفت که حالت ذهنی کبر به دو شکل اخلاق نابهنجار فردی تکبر و نابهنجار اجتماعی استکبار بروز و ظهور می کند .

استکبار ناهنجار اجتماعی است و تحت تاثیر عوامل درونی چون خودپسندی به عنوان عامل ذهنی و عوامل بیرونی چون نوع تعامل و رفتار اجتماعی دیگران در فرد پدیدار و تقویت می شود . اگر خودپسندی و استغنائی ذاتی عامل درونی پدیداری روحیه استکباری و رفتار نابهنجار آن است ، عوامل بیرونی به ویژه عامل اجتماعی از عوامل مهم پایداری و تقویت و حتی ظهور و بروز آن می باشد . فردی که کبر ذهنی و نفسانی خود را در حوزه اخلاق فردی به شکل تکبر به دیگران نشان می دهد ، در حوزه عمل اجتماعی آن را به شکل نافرمانی از قانون و حق بروز می دهد ؛ زیرا جامعه به وی در بروز و ظهور کبر ذهنی کمک می کند. علت نافرمانی از قانون و حق نیز همین مسئله می باشد . راه مبارزه با این ناهنجار اجتماعی آن است که فرصت و زمینه بروز و ظهور آن را از میان برداریم در حوزه عمل اجتماعی نیز به مخالفت با رفتارهای استکباری آنان سر استسلام و تسلیم در برابر زورگویی آنان فرود نیاوریم و اجازه ندهیم که تکبر اخلاقی آنان به شکل عمل اجتماعی خودنمایی کند .

استکبار جهانی ، جهت دستیابی به اهداف شوم خود ، از زمینه ها و راهکارهایی نظیر، ایجاد اختلاف بین مردم کشورهای مستضعف ، ترویج فساد و فحشا ، منزوی کردن نیروهای کارآمد و متعهد و به کارگیری عناصر داخلی وابسته و روشن فکران غرب گرا استفاده می کند . هر فرد مسلمان و هر دولت اسلامی ، بر اساس منطق و آموزه های دینی ، موظف به مقابله با ظلم و استکبار جهانی است . از نظر شرعی نیز در آیات و روایات متعددی ، مستضعفین ، یعنی کسانی که مورد ظلم و تهاجم استکبار قرار گرفته اند ، موظف به دفاع و مقابله با مستکبرین شده اند . قرآن کسانی را که در راه حمایت از مستضعفین کوتاهی و سستی می کنند ، مورد مؤاخذة قرار می دهد . اصل وقوع انقلاب اسلامی ، برای رهایی از یوغ استکبار بود و حفظ آن و هم چنین تأمین اهداف و منافع کشور، ادامه این مبارزه را می طلبد . عمل به آموزه های دین مبین اسلام ، حکم عقل ، منطق و قانون اساسی است و ما را بر آن می دارد تا در جهت حفظ عزت ، استقلال و رعایت منافع کشور خود و هم چنین دست یابی به پیشرفت و توسعه ی همه جانبه و دفاع از حقوق همه ستم دیدگان و مستضعفان جهان ، مبارزه با استکبار جهانی را تا پیروزی نهایی ادامه دهیم . واضح است که منظور از مبارزه با استکبار، فقط مبارزه نظامی نیست ؛ بلکه بیشترین تأکید بر مبارزه فرهنگی و

تلاش برای بیداری و رشد سیاسی ملل مظلوم جهان است . حضرت امام (ره) می فرماید : « اگر ملتی بخواهد سر پای خود بایستد ، لازم است که اول بیدار شود . »

با توجه به بررسی آیات و روایات مشخص می شود که وقتی انسان از خداوند غافل می شود دچار این چنین رذایلی می شود و برای رفع و درمان آن باید به ذکر و یاد خدا مشغول شد .

بار خدایا درود فرست بر محمد که بر وحی و پیغام تو درستکار بود و برگزیده تو از آفریدگات و دوست تو از بندگات و پیشوای رحمت و همراهی .

بار خدایا به بخشش خود ما را از بخشش بخشندهگان یی نیاز گردان و با صله و پیوستن احسان و بخشش خود ما را از ترس کسانی که با ما قطع کرده دوری می گزینند نهمدار تا با بخشش تو به دیگری رویتاندازیم ، و با احسان تو از دیگری ترسیم .

بار خدایا اگر خواهی از ما بگیری از فضل و احسان توست و نه شایستگی ما و اگر خواهی ما را به کفر رسانی از عدل و دادگری توست و نه ستر بر ما .

ای یی نیاز یی نیازان ، اینک ما بندگان تو در اختیار توایم ، و هن نیازمندترین نیازمندان به توایم ، پس به یی نیازی و عطای خوشی که هر نیازمندی از آن بهره می برد ، نیازمندی ما را برطرف فرما .

منابع و مأخذ

* قرآن کریم

* نهج البلاغه ، گردآونده : سید رضی ، ترجمه محمد دشتی ، تهران ، پیام عدالت ، ۱۳۸۷

* صحیفه سجادیه

۱. ابن ابی الحدید ، شرح نهج البلاغه ، تحقیق (محمد ابوالفضل ابراهیم) ، قم ، اسماعیلیان ، بی تا ، ج ۲۰ .
۲. ابوالحسن احمد ابن فارس ابن زکریا ، معجم المقاییس اللغه ، قم ، مرکز پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۷ ، ج ۵
۳. افرام ، فواد ، منجد الطلاب ، مترجم : محمد بندر ریگی ، تهران ، اسلامی ، ۱۳۶۶ .
۴. آیتی ، محمد ابراهیم ، تاریخ پیامبر اسلام ، تجدید نظر و اضافات و کوشش ابوالقاسم گرجی ، تهران ، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران ، ۱۳۷۶ .
۵. بانوی اصفهانی (امین اصفهانی) ، تفسیر مخزن العرفان در علوم قرآن (کنز العرفان) ، تهران ، نهضت زنان مسلمان ، ۱۳۶۱ ، ج ۷ .
۶. بحرانی ، هاشم ، البرهان فی تفسیر القرآن ، مترجمان رضا ناظمیان ، علی گنجیان ، صادق خورشیا ، تهران ، کتاب صبح ، نهاد کتابخانه های عمومی کشور ، ۱۳۸۹ ، ج ۱ و ۲ و ۳ .
۷. بروجردی ، سید ابراهیم ، تفسیر جامع ، تهران ، انتشارات صدر ، ۱۳۴۱ ، ج ۲ .
۸. بلاغی ، سید عبد الحجت ، حجه التفاسیر (تفسیر بلاغی) ، قم ، چاپ حکمت ، ۱۳۴۵ ، ج ۲ و ۳ .
۹. تمیمی آمدی ، عبد الواحد بن محمد ، غررالحکم و دررالکلم ، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۸۱ .
۱۰. حر عاملی ، محمد بن حسن ، جهاد با نفس ، مترجم : علی افراسیابی ، قم ، انتشارات نهاوندی ، ۱۳۸۳ .
۱۱. حر عاملی ، محمد بن حسن ، وسائل الشیعه ، قم ، موسسه آل البيت (ع) لاحیاء التراث ، ۱۴۰۹ ق ، ج ۱۱ و ۱۲ .
۱۲. حسینی شیرازی ، سید محمد ، دنیا و یهود ، بی جا ، موسسه سید الشهداء ، بی تا .
۱۳. حسینی همدانی ، سید محمد ، تفسیر انوار درخشان ، تهران ، کتابفروشی لطفی ، ۱۳۸۰ ق ، ج ۲ و ۳ و ۷ و ۸ و ۱۰ و ۱۳ و ۱۴ .
۱۴. حکیمی ، علی و محمد رضا ، الحیاه ، مترجم : احمد آرام ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی ، بی تا ، ج ۳ .
۱۵. خرماشاهی ، بهاء الدین ، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهی ، تهران ، انتشارات ناهید ، ۱۳۷۷ ، ج ۱ .
۱۶. خزاعی نیشابوری ، محمد بن احمد ، تفسیر روض الجنان و روح الجنان ، مشهد ، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی ، ۱۳۷۴ ، ج ۱۴ .
۱۷. خسروانی ، شاهزاده علی رضا میرزا ، تفسیر خسروی ، تهران ، چاپ اسلامی ، ۱۳۹۷ ق ، ج ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۷ .
۱۸. خمینی ، روح ا... ، شرح چهل حدیث ، تهران ، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ، ۱۳۷۱ .
۱۹. خمینی ، روح ا... ، شرح حدیث جنود عقل و جهل ، تهران ، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ، ۱۳۷۷ .
۲۰. خمینی ، روح ا... ، صحیفه نور (مجموعه رهنمودهای امام خمینی) ، تهران ، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، ۱۳۷۰ .
۲۱. دستغیب شیرازی ، سید عبد الحسین ، قلب سلیم ، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ، بازار سلطانی ، ۱۳۷۶ .
۲۲. دهخدا ، علی اکبر ، لغت نامه دهخدا ، تهران ، بی تا ، ۱۳۳۰ ، ج ۶ الف و ۴۲ .

۲۳. دیلمی، حسن بن محمد، ارشاد القلوب، ترجمه عباس طباطبایی، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۸.
۲۴. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، مترجم: حسین خدایپرست، قم، دفتر نشر نوید اسلام، ۱۳۸۷.
۲۵. رسولی محلاتی، سید هاشم، تاریخ انبیاء، قم، بوستان کتاب، بی تا، ج ۲.
۲۶. زمخشری، محمود بن عمر، تفسیر کشاف، مترجم: مسعود انصاری، تهران، ققنوس، ۱۳۸۹، ج ۳ و ۴.
۲۷. سعیدی پور، محمود، فرهنگ فارسی به فارسی خرد، بی جا، انتشارات فخر رازی، ۱۳۷۲.
۲۸. سلیمی، علی، نهج الفصاحه (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول اکرم (ص))، تهران، جمهوری، ۱۳۸۶.
۲۹. شفیعی، سید محمد، پرورش روح، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۰، ج ۱.
۳۰. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ترجمه محمد باقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۶۳، ج ۸ و ۱۰ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷.
۳۱. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، ترجمه سید ابراهیم میر باقری، احمد بهشتی و ...، تهران، فراهانی، ۱۳۶۰، ج ۱ و ۷ و ۹ و ۱۶.
۳۲. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مترجم: محمد مفتاح، تهران، فراهانی، بی تا، ج ۱ و ۳.
۳۲. طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرين، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۷، ج ۱.
۳۳. علوی حسینی موسوی، محمد کریم، تفسیر کشف الحقایق عن نکت الایات و الحقائق، تهران، حاج عبد المجید - صادق نویری، ۱۳۹۶، ق، ج ۱ و ۲ و ۳.
۳۴. فتاحی، سید حمید، بهداشت روانی در اسلام، قم، نشر مرتضی، ۱۳۷۲.
۳۵. فخر رازی، تفسیر کبیر (مفاتیح الغیب)، مترجم: علی اصغر حلبی، تهران، اساطیر، ۱۳۷۱.
۳۶. فیض کاشانی، محسن، اخلاق حسنه، مترجم: محمد باقر ساعدی، تهران، پیام عدالت، پائیز ۱۳۷۷.
۳۷. فیض کاشانی، محسن، راه روشن ترجمه کتاب المحجبه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، مترجم: عبدالعلی صاحبی، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۶، ج ۳ و ۶.
۳۸. فیض کاشانی، محسن، المحجبه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، بیروت موسسه الأعلمی للمطبوعات ۱۴۰۳، ق، ج ۶.
۳۹. قریشی، سید علی اکبر، تفسیر احسن الحدیث، تهران، واحد تحقیقات اسلامی بنیان بعثت، ۱۳۶۶، ج ۲ و ۳ و ۴.
۴۰. قریشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، بازار سلطانی، ۱۳۵۴، ج ۵.
۴۱. قمی، عباس، در کریلا چه گذشت (ترجمه کتاب نفس المهموم)، مترجم: محمد باقر کمره ای، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۸.
۴۲. قمی، عباس، سفینه البحار و مدینه الحکم و الاثار، تهران، دارالاسوه، ۱۴۱۴، ق، ج ۱.
۴۳. کلینی، یعقوب، اصول کافی، ترجمه محمد باقر کمره ای، تهران، اسوه، ۱۳۷۰، ج ۱ و ۲ و ۳ و ۸.

۴۴. گلن ویلیام و هنری مرتن ، کتاب مقدس (عهد عتیق و عهد جدید) ، ترجمه فاضل خان همدانی ، تهران ، اساطیر ، ۱۳۸۰ .
۴۵. مجلسی ، محمد باقر بن محمد تقی ، ایمان و کفر از کتاب بحارالانوار (ترجمه ج ۱۵ بحارالانوار) ، مترجم : عزیزا... عطاردی ، تهران ، عطارد ، ۱۳۷۸ ، ج ۲ .
۴۶. مجلسی ، محمد باقر بن محمد تقی ، بحارالانوار، بیروت ، بی نا ، ۱۴۱۲ ق ، ج ۱ و ۱۳ و ۱۴ و ۵۲ و ۷۰ و ۷۲ و ۷۴ و ۷۵ و ۷۶ .
۴۷. مجلسی ، محمد باقر بن محمد تقی ، حیوه القلوب (تاریخ پیامبران) ، تهران ، جاوید ، بی تا ، ج ۱ .
۴۸. مجلسی ، محمد تقی ، روضه المتقین ، قم دار الکتاب الاسلامی ، ۱۳۸۷ ، ج ۱۲ .
۴۹. مشکینی اردبیلی ، علی ، مواعظ العددیه ، قم ، الهادی ، ۱۴۰۶ ق .
۵۰. محمدی ری شهری ، محمد ، میزان الحکمه (همراه با ترجمه فارسی) ، مترجم : حمید رضا شفیعی ، قم ، دار الحدیث ، ۱۳۷۷ ، ج ۱۱ .
۵۱. مطهری ، مرتضی ، آشنایی با قرآن ، تهران ، انتشارات صدرا ، ۱۳۷۶ ، ج ۶ .
۵۲. مطهری ، مرتضی ، جامعه و تاریخ ، قم ، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ، بی تا .
۵۳. مطهری ، مرتضی ، قیام انقلاب مهدی ، قم ، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ، بی تا .
۵۴. مفید ، محمد بن محمد ، اختصاص ، ترجمه و تحقیق : حسین صابری ، تهران ، انتشارات علمی و فرهنگی ، ۱۳۸۸ .
۵۵. مکارم شیرازی ، ناصر با همکاری جمعی از فضلا و دانشمندان ، اخلاق در قرآن ، قم ، مدرسه الامام علی ابن ابیطالب ، ۱۳۷۷ ، ج ۲ .
۵۶. مکارم شیرازی ، ناصر ، تفسیر نمونه ، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۶۶ ، ج ۱۲ و ۱۵ و ۱۶ و ۲۰ و ۲۲ و ۲۶ .
۵۷. نراقی ، مهدی بن ابی ذر ، جامع السعادات ، ترجمه جلال الدین مجتبی ، تهران ، حکمت ، ۱۳۷۷ ، ج ۶ .
۵۸. هاشمی رفسنجانی ، اکبر ، تفسیر راهنما ، قم ، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم ، ۱۳۷۵ ، ج ۳ .
۵۹. هویزی ، عبد علی بن جمعه ، تفسیر نور الثقلین ، با ترجمه جمعی از فضلاء حوزه ، قم ، دفتر نشر نوید اسلام ، ۱۳۸۹ .
۶۰. سخنرانی مقام معظم رهبری ، نماز جمعه مورخه ۹۰/۱۱/۱۴
۶۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم به مناسبت عید غدیر ۱۵/۰۹/۱۳۸۸
۶۲. زمزمه ولایت ۴ مقام معظم رهبری ، سپاه پاسداران
۶۳. روزنامه جمهوری اسلامی ، ۲۸ اسفند ۱۳۸۰
۶۴. پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری ، khamenei.ir